

8

Dagboek van een proefkonijn

Medicijnen testen is voor studenten een snelle manier om geld te verdienen. Mare liet zich een week vrijwillig opsluiten. '800 euro voor één dag spacen. Fucking chill!'

Wetenschapsfraude Voor het eerst laten twee co-auteurs van de frauduleuze artikelen van voormalig Leidse psycholoog Lorenza Colzato van zich horen. 'Dat mijn naam is geopenbaard, maakt me echt helemaal niets uit'

3

6

Het moet zachter Decibellen omlaag en vaker oordoppen in

In vijf dagen een half maandsalaris verdienen: het is voor veel studenten een aantrekkelijk idee. Pim Bakx meldde zich aan als proefpersoon voor medicijnonderzoek. Maar toen las hij de bijsluiters: ‘Bijwerkingen kunnen levensbedreigend zijn.’

DOOR **PIM BAKX**
ILLUSTRATIE **ROB WORST**

Maandag, 19:48

‘Wij raden u aan om wijde en comfortabele kleding te dragen.’ Haastig scroll ik door het pdf-bestand dat het Centre for Human Drug Research (CHDR) mij heeft toegestuurd na een positieve medische keuring. Over twaalf minuten moet ik mij melden bij de receptie, maar ik heb de leefregels nog helemaal niet doorgenomen. Beter laat dan nooit. Maar bij het lezen van de volgende alinea verstijf ik. ‘Aangezien JNJ-69095897 slechts aan een klein aantal mensen is gegeven, en in relatief lage doseringen, zijn alle mogelijke bijwerkingen en risico’s nog niet bekend. Bijwerkingen die niet worden verwacht, kunnen optreden en deze kunnen levensbedreigend zijn.’ Help, ik word proefpersoon. Als ik het volhoud tot aankomende zaterdagochtend – en dus niet bezwijk aan onverwachte levensbedreigende bijwerkingen – wordt er 1514 euro op mijn bankrekening gestort. Dat is de moeite waard. Toch?

20:13

Toch nog te laat. Voor het CHDR-gebouw waar ik tot zaterdagochtend zal verblijven, staat een enorm ijzeren beeld van twee halve manen tegen elkaar aangedrukt, dat een pil moet voorstellen. Nadat ik mijn fiets heb geparkeerd, begin ik plots oncontroleerbaar te hijgen. Komt het door de spanning of de haast waarmee ik net door de Breestraat ben gesuisd? In de entreehal hangt een onheilspellende stilte. De kleurrijke bos bloemen op de balie staat in schril contrast met de klinische, wit gemeubileerde ruimte. Het lijkt alsof niemand aanwezig is. Ik schrik van de receptionist die plotseling verschijnt. Hij stuurt me naar de zesde, eveneens grotendeels witte verdieping waar een vrolijke verpleegkundige mij rondleidt door ‘de woonkamer’. Voor de bank staat een grote televisie, met een Playstation 4, Nintendo Wii en bordspellen. Voor een dikke glazen deur houdt ze halt. ‘Dit is je kamer’, zegt ze. Op een grijs vlak staat met een witte stift geschreven: ‘Subject-40402 Bakx’. Daaronder staat de naam van mijn kamergenoot Ruben, ook wel ‘Subject-40406 Peters’. Hij heeft het hoofdeinde van zijn witte ziekenhuisbed omhoog geklapt en kijkt *Studio Voetbal*. Op zijn nachtkastje ligt het boek *Denk groot en word rijk*. Als hij geen proefkonijn is, werkt de 32-jarige Ruben bij een groot recyclingbedrijf in Zeewolde, waar hij elke ochtend om zes uur begint. ‘Dat betekent om vier uur opstaan, want ik woon in Soesterdijk.’ Op zijn telefoon laat hij filmpjes zien waarin hij met een heftruck geperste lagen plastic op een grote transportbanden legt. Ik vraag of hij – net als ik – al vaker heeft meegedaan aan medisch onderzoek. ‘Vorig jaar nog’, zegt hij. Het geld stak hij in crypto, maar daarvan is het grootste deel alweer verdampt. ‘Crypto blijft onvoorspelbaar.’ De opbrengst gaat hij opnieuw investeren. Vrienden begrijpen niet dat hij zichzelf heeft aangemeld als proefpersoon, zegt Ruben. Ze verklaren hem voor gek, terwijl hij juist niet snapt dat zij niet óók meedoen. Vindt hij het dan niet spannend? ‘Het is uitvoerig op dieren getest’, sust hij. ‘Dus als die ertegen kunnen, kunnen wij dat ook.’

Dinsdag, 7:05

De wekker gaat vroeger dan verwacht. Met half dichtgeknepen ogen strompel ik naar de wc. Daar kom ik Ruben tegen. Hij schudt een potje urine voor mijn gezicht heen en weer. ‘Weet jij waar ik dit moet laten?’ Ik was alweer vergeten dat ik in een potje moet pisen. Pas morgen krijg ik JNJ-69095897 toegediend. Daarom is het vandaag ‘Dag -1’, legt Iris van Mullem uit. Ze draagt een schelpenkettinkje en is geneeskundestudent. Maar ‘omdat ik in mijn wachttijd voor coschappen zit’, werkt ze nu hier als meetassistent. Op mijn bovenlichaam zijn grote kleurenstickers geplakt met een verzameling draden die naar een holterkastje leidt, een soort kleine Gameboy die ik de komende 48 uur bij me moet dragen. Via dat apparaatje maakt Iris elk uur een hartritmeopname, waarvoor ik telkens tien minuten stil op bed moet liggen. >

Slikkend rijk worden

Iedere meting wordt tot op de seconde nauwkeurig bijgehouden. 'Ik heb nog nooit iets gekst meegemaakt', probeert Iris me gerust te stellen.

Teveergeefs: ik voel me nog steeds niet rustig. Waarom doe ik hier eigenlijk aan mee? Ik probeer mezelf ervan te overtuigen dat ik het zo slecht niet heb: ik krijg drie maaltijden per dag en ook nog snacks tussendoor. Tegelijkertijd heb ik zeeën van tijd om te lezen en stukken voor *Mare* te schrijven.

Volgens Iris zijn het met name jonge mensen die deelnemen. 'Dat maakt het werk gezellig. We zien het als samenwerking, want je komt hier vrijwillig. Of ja, je krijgt er natuurlijk voor betaald.' Makkelijk en snel veel geld verdienen, dat is natuurlijk ook mijn voornaamste reden. Tijdens mijn studententijd heb ik elke mogelijke euro uit het leenstelsel geperst. Motto: maximaal lenen = maximaal leven. Begin deze maand heb ik mijn baan opgezegd om toch nog een extra - onbetaalde - vervolgcurcus te volgen. Ik heb en hoef geen crypto. Het lijkt me vooral fijn als ik het komende kwartaal de huur (en de energierekening) kan betalen.

Ik hoef slechts mijn lijf ertegenover te stellen, en verdien in vijf dagen een half modaal maandsalaris.

Ik stuur een foto van mijn volgeplakte torso naar mijn familie-whatsappgroep. Mijn broertje reageert als eerst: 'Hahahaha, kan je wel veel geld mee verdienen.' Mijn moeder volgt: 'Wow, jij hebt monnies nodig. Moet je daar lang blijven?' Ongeveer 7,200 minuten, heb ik eerder berekend, dat is afgerond vijf euro per uur.

15:34

'So who the fuck don't you like today?'

Na de zoveelste meting loop ik met een boekje naar de woonkamer. Ruben zit voor de televisie, en speelt *GTA V*. Waar het gisteren nog ijjig stil was, dendert nu het geluid van de Playstation over de verdieping.

Net op het moment dat Ruben in zijn rol als huurmoordenaar zijn doelwit heeft gespot in een treinstation en met een volautomatisch machinegeweer niet alleen die persoon maar iedereen daar overhoop knalt, loopt er een medewerker binnen, gevolgd door een nieuwe lichting proefpersonen. 'Welkom bij het CHDR', spreekt ze de groep toe. 'Dit is de woonkamer.'

Woensdag, 11:05

Over drie minuten is het zover: ik krijg het medicijn. Voor de gelegenheid is arts Koshar Safai Pour naar onze kamer gekomen. Onder zijn witte labjas draagt hij een skinny jeans en sneakers van Adidas. Samen met een verpleegkundige checkt hij de gegevens op het potje, waarin een minuscuul tabletje zit. Hij reikt me het pilletje aan in een klein rond kartonnetje, dat lijkt op een sausbakje van een hippe friettent. Ik onderga het hele ritueel gespannen. Dit is het moment: alles of niets. In stilte spreek ik mezelf moed in: '1514 euro, 1514 euro, 1514 euro.' Pour telt af: 'Nog twintig seconden...' En zegt dan: 'Nu!' [NJ-69095807 moet ervoor zorgen dat mijn lichaamsgeen cannabinoïden, die ook in cannabis zitten, toenemen. Dat zou moeten helpen tegen stemmingsstoornissen, legt Pour uit. Hij promoveert bij het CHDR, volgens hem is dat 'een van de beste plekken voor Fase 1-onderzoek wereldwijd.'

Met het medicijn achter mijn kiezen neemt Pour een enquête bij mij af: de zogeheten Colombia Suicide Severity Rating Scale. Ik kan gelukkig op alle vragen, die allemaal in iets andere bewoording vragen naar mijn eventuele wens om zelfmoord te plegen, ontkenkend antwoorden.

Donderdag, 18:34

Tijdens het avondeten kijken Ruben en ik elkaar verbaasd aan. We hebben beiden nog niks gemerkt, terwijl er als het goed is maar één van ons de placebo heeft. Ruben heeft zijn bakje mihoen met garnalen net op. Tegenover hem zit Fons van de Wetering, die met moeite zijn kipsaté naar binnen werkt. 'Hij is een van de vaste bezoekers', zei een verpleegkundige vanochtend over hem, toen hij met het hoofd in zijn handen zat te ontbijten.

Hij hoort bij de nieuwe groep proefpersonen en heeft hoofdpijn. Dat komt door de ruggenprik die hij heeft gehad, zegt hij. 'Met een enorm lange en dikke naald nemen ze daarmee hersenvocht af.'

Fons draagt een trui van Pro Libertate, Het Haagsch Studenten Schutters Korps. 'Dat is een studentenvereniging die veel te doen heeft met Defensie. Vorige week mochten wij nog de *bad guy* spelen in de opleiding voor onderofficieren.' Ook vormen ze met andere studentenweerbareheden de erehaag op Prinsjesdag. Naast hem zit Willem (achternaam is bekend bij de redactie) achter een bord chili sin carne. Hij is student Afrikastudies en bijna klaar met zijn master. Hij gebruikt het geld van het onderzoek om zijn recente trips naar Ghana en Nigeria te bekostigen, waar hij veldwerk verrichtte voor zijn scriptie.

Hij doet mee aan een van de weinige CHDR-onderzoeken waarvoor je juist móet roken, minimaal vijf keer per dag. Morgen krijgt hij anderhalf uur lang DMT, de werkzame stof in ayahuasca, toegediend via een infuus. Die psychedelische drug kan ingezet worden om van een rookverslaving af te komen. Geen gekke gedachte, vindt Willem. 'In de Eerste Wereldoorlog gebruikte men ook cocaïne om bange soldaten de loopgraven uit te krijgen.' 'Ja', beaamt Ruben: 'Ze zeggen dat Hitler ook speed gebruikte.'

Nu snap ik waarom we dinsdagavond werden verrast door een jongen en een meisje die in tegenstelling tot de conventionele CHDR-klederdacht (oude slippers, joggingbroek, versleten pyjamashirt en vette ongewassen haren) in fully dressed festivaloutfit (flitsende sneakers, fannypack en bucket hat) onze verdieping betraden.

Zij vertelden dat ze als proefpersonen psychedelische drugs moesten gebruiken. '800 euro in één dag: fucking chill! Van dat geld kunnen we nog meer drugs halen.' De jongen zei al 'redelijk hard te spacen' van 70mg en begreep dat in de groep na hem de dosis zou verduubbelen. 'Ik heb ze dat afgeraden', zei hij. Ik vraag aan Willem of hij weet hoeveel milligram hij morgen toegediend krijgt. 140, antwoordt hij.

Vrijdag, 16:48

Verpleegkundige Nina komt bloed aftappen via mijn cannule, een soort bloedkraantje dat in mijn arm is geprikt. Ze begon in het ziekenhuis, maar werkt hier nu ruim twee jaar. 'Mensen zijn hier minder langdurig, maar je ziet bijvoorbeeld bij Parkinson-onderzoek hoe lotgenoten elkaar tegenkomen', zegt ze. 'Jullie doen het voor de inkomsten, maar er zijn ook mensen met ALS die weten dat ze zullen sterven, maar toch nog meedoen om toekomstige patiënten te helpen. Dat vind ik heel mooi.' Hoewel het niet bedoeld is als verwijt, voel ik me schuldig omdat ik zo gefixeerd ben op geld.

18:21

Ik ben de hele dag al benieuwd hoe het met Willem gaat. Hij verblijft in zijn eentje op de vijfde verdieping, 'zodat er zo min mogelijk indrukken van buitenaf zijn'. Hij gebruikte eerder wel experimentele drugs, zoals truffels, LSD of 2cb, 'maar nog nooit DMT'. Als hij tijdens het eten weer aanschuift, zit hij er relaxter bij dan gisteren. 'Vooraf is het altijd spannend', zegt hij. 'Maar ik vond het eigenlijk een heel prettige ervaring.'

Willems kamer was helemaal drugsproof gemaakt. 'Het was donker met allemaal kaarsen, er was muziek en ze hadden er planten neergezet. Terwijl ik aan het infuus zat, droeg ik een petje om mijn hersenactiviteit te meten, en moest ik vragen beantwoorden zoals: 'Voel je je innerlijk verbonden met God?'

Zaterdag, 10:36

Ik ben sinds maandagavond niet meer buiten geweest en kan de vrijheid proeven. Ik pak nog één keer de lift naar de vijfde verdieping om ook Willem gedag te zeggen. Hoewel ik hem pas heb ontmoet, voel ik een band met mijn mede-proefkonijn. Aarzelend wisselen we nummers uit. Als ik Ruben uitgebreid vaarwel heb gezegd en het personeel heb bedankt voor de afgelopen dagen, mag ik naar buiten. Voordat ik door de draaideur het pand verlaat, zie ik de receptie-onist van afgelopen maandag. 'Tot ziens', zegt hij vriendelijk. Ik glimlach terug: 'Tot de volgende keer.'

Oost-Europeaanen vragen (en krijgen) minder

Bulgaarse arbeidsmigranten steken asperges in Brabant.

Migranten uit Midden- en Oost-Europese landen in Nederland krijgen minder uitkeringen en toeslagen dan autochtone Nederlanders en ontvangen bovendien lagere bedragen. Dat blijkt uit onderzoek van twee Leidse economen.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
FOTO ROBIN UTRECHT/ANP

Wat kosten migranten eigenlijk? Die vraag bepaalt het debat maar al te vaak, weet hoogleraar economie Olaf van Vliet. Er is echter één probleem: daar is nog heel weinig empirisch onderzoek naar gedaan. 'Er wordt, afhankelijk van je politieke voorkeur, heel verschillend over gedebatteerd, maar pas als je de cijfers hebt, is er in het debat een gelijk speelveld.'

Van Vliet onderzocht samen met Eduard Suari-Andreu of migranten uit Midden- en Oost-Europese landen als Polen, Bulgarije, Roemenië en de Baltische Staten meer of minder gebruikmaken van de sociale zekerheid dan autochtone Nederlanders. 'Een groot deel van die groep is arbeidsmigrant en komt hier om te werken. Dan is het goed om te weten of zij per saldo bijdragen aan de overheidsfinanciën van de collectieve sector, of dat ze daar profijt van hebben. Wat er vervolgens met die cijfers wordt gedaan, is een politieke afweging.'

De onderzoekers maakten gebruik van gedetailleerde en geanonimiseerde gegevens van de Belastingdienst over de periode 2004-2014. 'Daaruit hebben we een willekeurige steekproef van bijna 100 duizend huishoudens genomen die representatief is voor de helesamenleving.' Met die gegevens konden de economen zien wat de mensen verdienen en aan uitkeringen kregen.

Wat is het opvallendste resultaat?

'Migranten uit Midden- en Oost-Europese landen, zogenoemde MOE-migranten, maken minder gebruik van de sociale zekerheid en krijgen ook lagere bedragen in vergelijking met autochtone Nederlanders. Daarvoor hebben we alle regelingen van de sociale zekerheid uitgesplitst naar sociale verzekeringen en sociale voorzieningen. Voor verzekeringen, zoals de AOW, een arbeidsongeschiktheidsuitkering en de ww, betalen mensen premies. Voorzieningen, zoals de bijstand, zorgtoeslag en huurtoeslag, worden betaald met belastinggeld.'

'We zien dat autochtone Nederlanders veel vaker gebruikmaken van de aow dan MOE-migranten: 16 procent tegenover 4 procent. Ook is het uitgekeerde bedrag per persoon hoger. Bij de bijstand is het andersom: 3 procent van de autochtone Nederlanders krijgt bijstand, tegenover 6 procent van de MOE-migranten. Maar die laatste groep krijgt per persoon wel minder. Een vergelijkbare situatie zie je bij de ww. 'Een verklaring zou kunnen zijn dat zij een grotere afstand tot de arbeidsmarkt heb-

ben. Stel dat je als arbeidsmigrant hier in de tuinbouw komt werken en dat je na een half jaar je baan kwijtraakt. Voor hen kan het moeilijk zijn om daarna een nieuwe te vinden, omdat ze bijvoorbeeld de taal niet goed beheersen.'

'Maar als we kijken naar de totale uitgaven aan sociale zekerheid, dan zien we dat autochtone Nederlanders vaker en voor een hoger bedrag per persoon gebruikmaken van de sociale zekerheid dan de MOE-migranten. Een verklaring hiervoor is dat autochtone Nederlanders langer in Nederland wonen, een langer arbeidsverleden hebben en daardoor meer sociale rechten hebben opgebouwd. Een andere verklaring kan zijn dat autochtone Nederlanders beter de weg naar financiële ondersteuning weten te vinden.'

Verandert er ook nog iets zodra deze migranten langer in Nederland verblijven?

'Ja, dan gaan ze steeds meer lijken op autochtone Nederlanders. Zo is er na ongeveer zeven jaar bijna geen verschil meer in hoe veel ze gebruikmaken van de sociale zekerheid en krijgen ook lagere bedragen in vergelijking met autochtone Nederlanders. Daarvoor hebben we alle regelingen van de sociale zekerheid uitgesplitst naar sociale verzekeringen en sociale voorzieningen. Voor verzekeringen, zoals de AOW, een arbeidsongeschiktheidsuitkering en de ww, betalen mensen premies. Voorzieningen, zoals de bijstand, zorgtoeslag en huurtoeslag, worden betaald met belastinggeld.'

Dus het idee dat arbeidsmigranten hier vooral zouden komen om te profiteren van onze riant collectieve voorzieningen, klopt niet?

'Inderdaad, althans voor deze groep Midden- en Oost-Europese migranten. Ze komen gemiddeld wel vaker in de ww en de bijstand, maar maken dus minder aanspraak op het gehele stelsel van sociale zekerheid.'

Dit onderzoek gaat over migranten die migreren binnen de Europese Unie.

Waarom hebben jullie niet ook naar vluchtelingen van buiten de EU gekeken?

'De asielcrisis is nu enorm actueel, maar in 2012 was er een politieke partij (pvv, red.) die een Polenmeldpunt instelde. Er was toen in Nederland veel debat over migranten uit Oost-Europa, bijvoorbeeld dat stadswijken heel erg zouden veranderen door hun komst.'

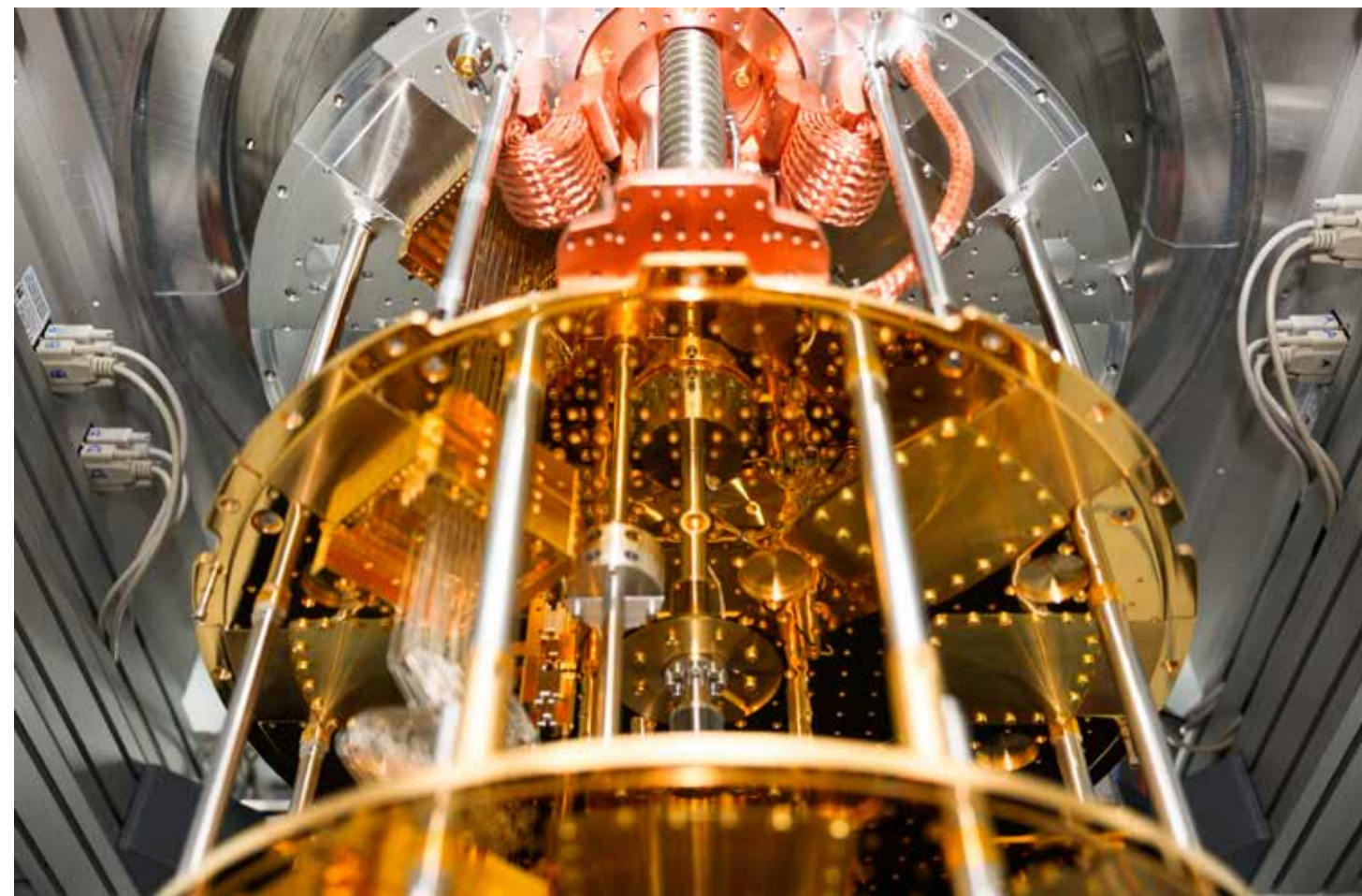
'Goed onderzoek doen kost jaren en daarnaast moet je het onderwerp afbakenen om het behapbaar te houden. We hebben bijvoorbeeld ook nog niet gekeken naar wat mensen betalen aan belastingen en premies, alleen maar naar wat mensen ontvangen. Dat gaan we nog wel doen, maar op basis van dit onderzoek kunnen we dus niet zeggen wat MOE-migranten netto opleveren of kosten.'

Is het niet cynisch om in geld uit te drukken hoe veel een migrant kost of oplevert?

'Die reactie snap ik heel goed. Maar dit is de economische bril waarmee je naar vraagstukken kijkt. Bovendien maken we continue analyses van de gevolgen voor de schatkist. Dat doen we ook met milieumaatregelen of de herinvoering van de basisbeurs. Politici doen dat ook: de hoeveelheid geld die je besteedt aan het veiliger maken van een kruispunt, hangt impliciet samen met hoeveel je een mensenleven waard vindt, net als de discussie welke medicijnen wel en niet worden gedekt door de zorgverzekering.'

'Wij denken dat het verhelderend kan zijn om dit deel van het migratievraagstuk in beeld te brengen. In oudere studies werd vaak alleen gekeken naar hoe veel migranten gebruikmaken van de sociale zekerheid zonder dat te vergelijken met de autochtone bevolking. Wij hebben dat nu in perspectief geplaatst.'

Olaf van Vliet is vanaf vandaag te horen in de universitaire podcastreeks 'Open Geesten', waarin verschillende migratievraagstukken aan bod komen.

Hoe test je een supercomputer?

'Ik was blij verrast', vertelt natuurkundige Jordi Tura. Hij is een van de drie Leidse wetenschappers die de KNAW Heineken Young Scientist Award heeft gewonnen. 'Het is mooi dat de theoretische kanten van quantumonderzoek ook erkenning krijgen. Ik heb geen chic lab waar ik aan quantumcomputers sleutel, maar kijk vooral naar wiskundige vergelijkingen. Ik ben blij dat de jury ook zulke dingen ziet.'

Tura won de prijs onder meer voor zijn werk aan de stelling van Bell, die zegt dat de contra-intuïtieve, op kans gebaseerde effecten van quantummechanica niet zijn te verklaren door klassieke natuurkunde. Hij wist deze stelling te veralgemeniseren, zodat het ook van toepassing is op grote groepen deeltjes. Deze verbetering van de stelling is een belangrijke stap in het maken van quantumcomputers, een nieuw apparaat met een rekenkracht die alle bestaande computers te boven gaat.

Waar klassieke computers gebruikmaken van bits, die een één of een nul kunnen zijn, hebben quantumcomputers *qubits*, die op hetzelfde ogenblik een combinatie van enen en nullen kunnen zijn en zo tegelijkertijd meerdere berekeningen kunnen uitvoeren. Een klein aantal qubits bezit daardoor al een enorme rekenkracht in vergelijking met klassieke computers die alle berekeningen achter elkaar verrichten. En die enorme rekenkracht is ook echt enorm. Een computer met 10 qubits heeft evenveel geheugen als een gewone computer met 16.000 bit. Verhoog je het aantal qubits naar 500, dan zou je al meer gewone bits nodig hebben dan er atomen in het hele universum zijn.

Het probleem waarvoor wetenschappers nu een oplossing proberen te bedenken is dat als je een qubit probeert uit te lezen, het zijn quantum-eigenschappen verliest en terugvalt tot een enkele een of nul: een gewone bit. Weg is de qubit, en daarmee ook de enorme rekenkracht. Terwijl wetenschappers over de hele wereld

Door quantumcomputers zal er een revolutie in rekenkracht ontstaan die grote gevolgen heeft voor digitale versleuteling. Theoretisch natuurkundige Jordi Tura denkt alvast verder vooruit over een mogelijk controlemechanisme.

DOOR MARK REID

bezigt zijn op een werkende quantumcomputer met stabiele qubits te bouwen, kijkt theoreticus Tura al verder vooruit. Want de revolutie in rekenkracht heeft ook grote gevolgen voor digitale versleuteling. Een wachtwoord dat een klassieke computer pas na jaren heeft gekraakt, kan een quantumcomputer wellicht in een oogwenk achterhalen.

Daarom wordt er al druk nagedacht over *quantum-proof* versleuteling. Tura: 'Als Google beweert dat ze met hun quantumcomputer een goede versleuteling voor je hebben gemaakt, moet je dan maar geloven dat het echt zo is? Ik wil kunnen testen of het een echte quantumcomputer is en niet stiekem een normale computer. Omdat het onmogelijk is om een quantumcomputer te simuleren op een gewone computer, probeer ik problemen te bedenken die alleen een echte quantumcomputer op kan lossen.'

Quantumcomputers blinken uit in het modelleren van natuurkundige processen, bijvoorbeeld hoe deeltjes bewegen in een gaswolk. Een

normale computer zou daar al snel op vastlopen door de enorme hoeveelheid berekeningen die vereist zijn om elk individueel deeltje in het gas te simuleren.

Voor quantumcomputers is het echter een peulenschil — en voor Tura een geschikte proef: 'Als de computer de simulatie heeft voltooid kan ik vragen naar de positie van een bepaald deeltje. Ik heb de test bedacht, dus ik weet wat de uitkomst zou moeten zijn. Zo kan ik checken of de simulatie correct is uitgerekend en dat het echt om een quantumcomputer gaat. En omdat er zo veel variabelen zijn, kan je het niet *faken*, want je kan niet van tevoren weten naar welk deeltje ik ga vragen.'

'Omdat quantumcomputers op dit moment nog niet heel goed werken is het een uitdaging om een test te verzinnen die te moeilijk is voor een klassieke supercomputer, maar nog net haalbaar is voor de eerste generatie quantumcomputers die bedrijven als IBM en Google nu maken.'

'Ik probeer problemen te bedenken die alleen met een quantumcomputer op te lossen zijn'

Drie van de vier winnaars uit Leiden

De KNAW Heineken Young Scientist Award wordt sinds 2010 jaarlijks uitgereikt aan vier jonge, veelbelovende onderzoekers in verschillende disciplines. Aan de prijs is een kunstwerk en bedrag van 10.000 euro verbonden

- In de categorie sociale wetenschappen won de Leidse psycholoog Liesbeth van Vliet. Zij doet onderzoek naar communicatie tussen artsen naar patiënten, met name in de palliatieve zorg en oncologie, en bekijkt hoe de manier waarop artsen communiceren met patiënten bijdraagt aan een nocebo-effect, waarbij een negatieve verwachting ook leidt tot een negatief resultaat van een behandeling.
- De Leidse chronobioloog Laura Kervezee won de prijs in de categorie medische en biomedische wetenschappen. Kervezee doet onderzoek naar de biologische klok, die veel andere processen in het lichaam aanstuurt, onder andere de slaapcyclus en lichaamstemperatuur. Nu er met computers en smartphones steeds meer lichtbronnen zijn waaraan mensen tot diep in de nacht worden blootgesteld, wil Kervezee weten hoe dat de gezondheid beïnvloedt.
- Filosoof Fleur Jongepier van de Radboud Universiteit won de prijs in de categorie geesteswetenschappen voor haar onderzoek naar de invloed van algoritmes op de autonomie.
- Wat Jordi Tura met het prijzengeld gaat doen weet hij nog niet zeker: 'Ik ga er in ieder geval een paar nieuwe boeken van kopen die me helpen bij mijn onderzoek. En een nieuwe strijkkost voor mijn viool.'

Waarom je niet naar het WK in Qatar moet kijken

'De FIFA en Qatar gokten dat ze zouden weggomen met corruptie, slavernij en onderdrukking. Wie kijkt, geeft ze gelijk'

Onze sport wordt gegijzeld door corrupte bestuurders en onzuivere regimes, treuren **Enzo Bakker** en **Ruben van Vliet**. Bonden, sponsors, coaches, spelers en media doen niets of te weinig. Als iedereen verantwoordelijkheid afschuift, zit er maar één ding op: niet kijken.

Er is geen mooiere sport dan voetbal en binnen het voetbal is er geen mooier toernooi dan het Wereldkampioenschap. Maar waar wij normaal gesproken reikhalzend uitzien naar het wk, hebben we nu al lang geleden besloten: wij kijken niet. Misschien denk je: mogen we nou ook al niet meer naar het wk kijken? Wordt dan echt alles van ons afgepakt? Natuurlijk niet. Als jij in november 'gewoon' je tv aanzet om Oranje in actie te zien in Qatar, zullen wij niet oordelen. Sterker nog, de verantwoordelijkheid afschuiven op individuele burgers is eigenlijk het laatste wat er moet gebeuren. Als wij elkaar veroordelen omdat we ons afval niet scheiden of drie keer per jaar op vakantie gaan met het vliegtuig, blijven de profiterende bedrijven en overheden buiten schot. Zo is het ook met dit wk. Als voetballieffhebbers naar elkaar wijzen, wijst er niemand naar FIFA-baas Gianni Infantino en de Al Thani-familie, die de scepter zwaait in Qatar. Wij, voetbalfanaten, staan dus helemaal onderaan de piramide van verantwoordelijkheid. Infantino en de Al Thani's staan aan de top, en organiseren willens en wetens een dooraantijgingen van omkoping geplaagd voetbaltoernooi in een land dat niets met voetbal heeft, lhbtqi+ers de doodstraf geeft en arbeidsmigranten gedwongen laat werken, vaak zonder salaris, zonder de mogelijkheid te stoppen en met de dood tot gevolg. Twaalf jaar lang hielden ze de mensonterende omstandigheden in stand waarin stadions, hotels en infrastructuur zijn gebouwd, om zoveel mogelijk winst te maken (FIFA) en een voorheen irrelevant land internationaal op de kaart te zetten (Qatar). Ze namen hun verantwoordelijkheid niet.

Niet onder Qatar en de FIFA staan nationale voetbalbonden en sponsors. Zij maken halfzachte statements in de vorm van regenboogaanvoedersbanden en een oproep om arbeiders

financieel te compenseren, maar weigeren het enige te doen waar Infantino en de Al Thani's voor vrezen: boycotten die hap. Een niveau lager op de piramide staan voetballers en coaches, die hoogstens claimen 'bezorgd' te zijn maar verder — niet onterecht — vinden dat voetbalbestuurders de kastanjes uit het vuur moeten halen. En daaronder vinden we media en journalisten, die óf kritiekloos verslag doen, óf een hopeloze strijd voeren tegen de door ettelijke miljoenen aan oliedollars gefinancierde PR-machine van Qatar en de FIFA, maar zelf toch indirect geld verdienen aan dit wk.

De verantwoordelijkheid glijdt langs de piramide omlaag en komt dan bij ons terecht. De fans. Maar als wij óók omhoog wijzen, naar de anderen, doet niemand iets. Wij zijn de keeper die de bal door panikerende verdedigers aangespeeld krijgt en ook niet weet wat hij ermee moet. Als de opeenvolging van fouten, gemaakt door onze teamgenoten, leidt tot een tegendoelpunt, kunnen wij terecht zeggen: het was niet onze schuld. Maar we kunnen ook de verantwoordelijkheid, die nu zichtbaar bij ons ligt, nemen. We kunnen nog maar één ding doen: zelf het wk boycotten.

Want we kunnen de piramide ook omdraaien. De journalist kan zeggen dat hij alleen maar verslag doet van wat mensen willen weten. Voetballers en coaches voeren alleen maar de show op die honderden miljoenen mensen aan de buis kluistert. Nationale bonden voldoen simpelweg aan de wensen van hun thuispubliek, sponsors zoeken slechts een effectieve manier om zoveel mogelijk consumenten te bereiken. En de FIFA en Qatar doen niets anders dan een sportevenement organiseren voor dat miljoenenpubliek, dat zichtbaar geen problemen heeft met de grootschalige mensenrechtenschendingen die erbij kwamen kijken, met 6500 doden tot gevolg.

Op die manier ligt de eindverantwoordelijkheid misschien toch bij ons. Doordat wij, ondanks alles, trouw blijven kijken, legitimeren we de keuzes van Qatar en de FIFA. Die geven de fans wat ze willen. Waar de FIFA alleen bezig is met geld en Qatar met zijn imago, zijn de fans alleen bezig met het spektakel. De FIFA en Qatar gokten dat ze wel zouden weggomen met corruptie, slavernij en onderdrukking en wij geven ze gelijk. Want we kijken. Oké, wij hebben er niet voor gekozen dat onze geliefde sport wordt gegijzeld door corrupte bestuurders en onzuivere regimes. Wij mochten niet stemmen toen Qatar het wk toegewezen kreeg, of toen Infantino werd verkozen tot FIFA-voorzitter.

Het is niet onze schuld dat bonden, sponsors, coaches, spelers en media niets (kunnen) doen. Maar het is wel onze schuld dat wij niets doen.

Ons, de fans die hun sport niet los kunnen zien van mensenrechtenschendingen, is het wk wel degelijk afgepakt: wat ooit ons zorgeloos vermaak was, is nu een moreel mijnenveld dat dusdanig aan ons geweten knaagt dat we er niet meer van kunnen genieten. Gaat het Qatar pijn doen als Jan met de pet in Europa niet kijkt? Natuurlijk niet. Maar moet het per se nut hebben, of kunnen we ook nog steeds iets doen puur en alleen omdat we weten dat het goed is?

Wij hebben ons antwoord: we kijken niet. En het is jouw verantwoordelijkheid om serieus te overwegen of jij wel deel uit wilt maken van dit met bloed, zweet en tranen besmeurde wk. Die overweging maken, dat is het minste wat je kunt doen. Als je daar niet eens toe bereid bent, dan mag *daar* best over oordeeld worden.

Enzo Bakker en **Ruben van Vliet** zijn alumni van de Leidse opleiding Nederlandse taal & cultuur en richtten samen het online initiatief 'Don't Watch Qatar 2022' op.

Debat over mensenrechten

De Universiteit Leiden organiseert vrijdag een debat over mensenrechten en het wk 2022 in Qatar. KNVB-secretaris-generaal Gijs de Jong gaat in discussie met verschillende experts op het gebied van (mensen)rechten, politiek en internationale betrekkingen. Onder meer Gert-Jan Segers (fractievoorzitter ChristenUnie), Max Tunon (International Labour Organisation en directeur Qatar Office), Petra Bolster (FNV) en Rick Lawson (hoogleraar Europees Recht) zijn te gast.

Human Rights and the World Cup Qatar, Wijnhavengebouw (zaal 3,4,6), Den Haag, 30 september van 17 tot 18.30 uur

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week bijles en huiswerkbegeleiding op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 3 leerlingen groep 4, t/m 8. **Voortgezet onderwijs:** *Engels, mens en maatschappij, vmbo basis/kader klas 3. *Wiskunde, Engels, brugklas havo, vwo. *Rekenen, mbo, 3F. *Nederlands, natuurkunde, 2 vmbo. *Nederlands, wiskunde, brug-

klas havo. *Biologie, Nederlands, 3 vmbo-TL. **Leiden-Zuid**, *3 leerlingen basisonderwijs, van wie één met dyslexie, hulp gevraagd bij huiswerk. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekkoomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftigertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 30.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman
a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl

Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Susan Wichgers
s.wichgers@mare.leidenuniv.nl
Emiel Beinema (stagiair)
e.s.beinema@mare.leidenuniv.nl

Medewerkers: Pim Bakx | Remco Breuker | Omar Ghaly | Olaf Leeuwis | Oscar van Putten | Maia de Quay

Art direction en vormgeving: Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Bandirah | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet B.V. Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023-571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad>

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emara | Zoë van Litsenburg | Roel van Niekerk | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

Vluchtelingen zijn ook expats

Om ze aan werk te helpen, koppelt regisseur Bright O. Richards vluchtelingen via een toneelvoorstelling aan het bedrijfsleven. 'Wat er nu gebeurt is een *waste of talent*. Dat is zonde voor iedereen.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
FOTO @INSTARIBAL

Het is 1993 als Bright O. Richards (52) vlucht uit het West-Afrikaanse land Liberia, waar dan een bloedige burgeroorlog woedt. Zijn ouders blijven in Liberia, maar willen dat hun zoon het land verlaat. 'Voor mijn ouders kostte het vliegticket heel veel geld, maar het was ze mijn leven waard', vertelt Richards. Op 24-jarige leeftijd pakt hij in zijn eentje het vliegtuig van de Liberiaanse hoofdstad Monrovia naar Schiphol. 'Ik wilde eigenlijk naar Canada, maar mijn reis eindigde hier. Sindsdien woon ik in Nederland.'

In die tijd zag Richards het land veranderen. 'Toen ik hier kwam, had ik het gevoel dat Nederland aan het bouwen was aan een multiculturele samenleving. We waren ons als burgers meer bewust van het feit dat de toekomst van het land van onszelf afhangt, niet van de politiek. De multiculturele samenleving was nog niet failliet verklaard.' Richards volgde de toneelschool in Arnhem, waarna hij in diverse toneelstukken en gezelschappen speelde. Daarnaast richtte hij New Dutch Connections op: een stichting die (ex-)vluchtelingen motiveert om opnieuw in zichzelf te geloven, bijvoorbeeld door hen te koppelen aan bedrijven. 'We moeten gaan zien wat ze ons te bieden hebben. Er is krapte op de arbeidsmarkt. We kunnen niemand vinden, terwijl we gewoon supergekwalificeerde mensen hebben. Wat er nu gebeurt is een *waste of talent*. Dat is zonde voor ons en voor hen. Dan denk ik: *come on, let's change it!*'

Met die stichting maakte hij als regisseur de theatervoorstelling *Future Citizens*, die dinsdag 4 oktober is te zien in theater Korzo in Den Haag. 'Wij willen het netwerk van vluchtelingen vergroten en ze naar werk leiden. Dat doen we door in elke stad waar de voorstelling speelt steeds minimaal vijf vluchtelingen te laten vertellen over waar ze van dromen en waar ze zouden willen werken', vertelt Richards.

Bij die voorstellingen zijn vaak ook bedrijven aanwezig, zoals ProRail, BAM en Deloitte. 'De bedoeling is dat ze met de vluchtelingen in gesprek gaan. Nederland is een netwerkland. Je kan wel goed zijn in je vak, maar met een netwerk kom je veel verder. Mensen moeten je vertrouwen.'

Dat dit initiatief hard nodig is, blijkt volgens Richards wel uit de actualiteit. 'We zien in het nieuws dat de helft van de vluchtelingen uit Oekraïne binnen vier maanden een baan heeft, terwijl 75 procent van de andere vluchtelingen na jaren nog steeds werkloos is. Als ik kijk naar de beelden in Ter Apel, lijkt het alsof ze hopeloos zijn. In de manier waarop we hen bejegenen lijkt het alsof ze hier alleen maar zijn om te profiteren van onze welvaart. Maar deze mensen zijn gekwalificeerd en willen iets bijdragen aan de samenleving. Het enige verschil tussen een expat en een vluchteling is dat een vluchteling is gevlucht.'

Inmiddels heeft Richards met Future Citizens al veel vluchtelingen aan werk geholpen. 'Van degenen die op het podium hun dromen delen, vindt ongeveer 50 procent binnen zes maanden een baan, stage of werkervaringsplaats. Bijvoorbeeld een advocaat uit Rwanda, een financieel analist uit Turkije, een bouwkundige uit Irak, een data-analist uit Afghanistan en een bankier uit Jemen. Maar ook timmermannen, loodgieters, ict'ers en artsen. Zij waren onderdeel van die 75 procent die moeilijk aan werk kan komen, maar hebben hun plek gevonden in het bedrijfsleven. Het gaat erom dat de juiste mensen in de zaal zitten.'

In de voorstelling in Den Haag komt onder meer een gevluchte Iraanse jongen zijn verhaal vertellen. 'Hij heeft bedrijfsrecht gestudeerd en wil heel graag bij Deloitte werken. Ik heb hem al bij hen geïntroduceerd en het is de bedoeling dat het bedrijf ook naar de voorstelling komt.' Ook vertolkt een actrice het verhaal van een vrouw uit Afghanistan. Zij werkte daar voor de Verenigde Naties,

maar vluchtte naar Nederland. 'Ze vertelde dat ze studeerde in een tijd dat er geen elektriciteit was en dat ze zich als jongen moest kleden omdat ze anders de universiteit niet mocht betreden. Inmiddels heeft ze een baan bij TenneT als data protection officer.' Studenten die naar de voorstelling komen, zullen zich dan ook realiseren hoe bevoorrecht ze zijn dat ze in Nederland studeren, denkt de regisseur. 'En dat je kan kiezen met wie je wil daten en met wie je wil trouwen. Specifiek de studenten die zijn gevlucht zullen erkenning voelen: ze zien een voorstelling die over hen gaat. Het zal ze inspireren om te kijken wat zij kunnen doen voor de samenleving.'

Future Citizens. Theater Korzo, Den Haag, dinsdag 4 oktober 17 uur. Gratis entree, aanmelden kan via www.universiteitleiden.nl/agenda/2022/10/future-citizens

'Vijftig procent vindt binnen zes maanden een baan, stage of werkervaringsplaats'

LAMME LEIDSE MEMES

Minerva komt met prijsplafond voor bier: "Prijzen boven de een euro worden door het corps vergoed"

DE DAS

Vijf jaar hulp voor (vluchteling-) studenten

Theatervoorstelling Future Citizens is door Studium Generale en Meeting Point van de Universiteit Leiden uitgenodigd om naar Den Haag te komen. Aanleiding is het vijfjarig bestaan van het Meeting Point: een ontmoetingsplek voor studenten die recent naar Nederland zijn gekomen en hulp nodig hebben bij het vinden van hun weg binnen de universiteit. Het kan dan gaan om studenten die hun taalvaardigheid willen verbeteren, hulp nodig hebben bij toelating of met het opstellen van een cv, of die contact zoeken met buddy's en medestudenten. Het Meeting Point werkt daarbij samen met Stichting voor vluchtelingstudenten UAF.

‘Ik zag mijn plafond zo omlaag donderen’

DOOR PIM BAKX
FOTO TACO VAN DER EB

Huis: Huize Dijklust
Grootte: 25m²
Kost: €490
Bewoners: 13

Wat is het hier netjes.

‘Ik vind het tof om bezig te zijn met de inrichting. Ik heb recentelijk mijn plantencollectie flink uitgebreid, mijn bed heb ik helemaal goud gespoten en de tafel is een van mijn laatste projecten. Hij

was helemaal wit. Tijdens corona hadden we niet zoveel te doen en gingen we veel drinken. Toen had ik heel veel bierdopjes en dacht: daar moet ik iets mee. Ik heb ze een voor een vastgelijmd op de tafel. Het werd echt een ding binnen het huis welk merk er elke keer moest worden gehaald: “Vic mist nog Heineken!”

Doen jullie veel samen?

‘We hebben niet echt vaste rituelen, maar als er mensen zijn die hebben gedronken dan gebeurt er wel vaak iets in de tuin. We vinden het leuk om dingen in de fik te steken. We hebben heel vaak een kampvuurtje en dan bedenkt iemand: dat is ook leuk om erop te gooien. Dan hebben we opeens nog een bank over die in het vuur gaat.’

Wat is gekste dat in vlammen is opgegaan?

‘We hebben een keer een oud oventje gevuld met deobussen erop gegooid. Die ontplofte natuurlijk. Dat was eigenlijk heel erg gevaarlijk, maar op dat moment ben je dronken en wilsonbekwaam. Het is gelukkig nooit misgegaan, maar de politie is wel regelmatig komen kijken of alles goed ging.’

Waarom staat er een babybadje voor je raam?

‘Anderhalf jaar geleden heb ik aan mijn huisbaas gevraagd of het plafond gemaakt kon worden. Je zag overal al scheuren, maar op één plek heel erg heftig. Als het hard regent, zie je de druppels naar beneden lopen.

‘Maandag goot het weer en begon het opnieuw te druppen, dus ik heb er gelijk een zwembadje onder gezet. ‘s Nachts werd ik wakker en hoorde ik een geluid dat geen water was. Vijf minuten later zag ik dat hele deel van mijn plafond omlaag zakken, met een enorme stofwolk. Er zit een laag beton in die naar beneden kwam donderen. Stel dat mijn bed daar had gestaan.’

En nu?

‘Vandaag is een loodgieter langsgelkomen die zei dat het hele balkon boven eruit moet. Maar voordat dat gebeurt, zijn we een hele tijd verder. Je ziet het maar weer: je geeft iets vroeg aan, maar er wordt niets aan gedaan. Dit zal niet het enige huis zijn waar zoiets gebeurt. ‘Ik heb de huisbaas aangesproken en gezegd dat het nalatig was van hem. Maar hij reageerde met: “Nou, laat ik het maar niet hebben over jullie nalatigheid.” Hij probeerde mij de schuld in de schoenen te schuiven, dat we beter hadden moeten kijken of de afvoer niet verstopt was. Ik heb meerdere malen geprobeerd om een normaal gesprek te voeren, maar dat werkte niet. Dus nu ga ik via de rechtsbijstand de schade op hem verhalen.’

COLUMN | MAIA DE QUAY

Het onoplosbare pijndossier in elk studentenhuus: de afwas

Eind september is elk jaar een bijzondere tijd in Leiden. De nieuwe huisgenoten hebben voor het eerst huiseten gekookt en een wasje gedraaid, en het besef dat je inmiddels wel echt achter begint te lopen met het bijhouden van je uniwerk breekt aan. Eerstejaars leren de kneepjes van het leven op kamers en worden blootgesteld aan een vuurdoop die in het teken staat van boodschappen doen, colleges volgen, je kamer schoonhouden en in de meest fundamentele basisbehoeften voor bestaanszekerheid voorzien. Meestal gaat dit wel goed of, het meer realistische beeld, komt het wel goed.

Via de huischat lach ik mee om ‘van wie is deze zoi’-appjes waarop nooit iemand reageert

Er bestaat echter één ding dat niemand ooit zal leren. De zogenoemde kryptonite der studenten, de welbekende achilleshiel, de zwakke plek van iedere Leidse student - ik heb het natuurlijk over... afwas. Specifieker heb ik het over rondzwerfende afwas die ieder studentenhuus rijk is. De pan met pasta die met een laagje inmiddels koud geworden water al een aantal dagen staat te ‘weken’ op een aanrecht, de opgestapelde borden in de fusie met aangekoekte restjes groente, het verdwaalde bestek in de gang, de losse mokken bovenop de wasmachine, kortom: *the works*. Ik woon al een paar maanden niet meer in mijn oude studentenhuus, maar ik kan via de huischat nog steeds meelachen en -huilen om het aantal ‘van wie is deze zoi’-appjes waarop vervolgens niemand ooit reageert. Dat is overigens geen veroordeling, want ik heb dergelijke berichten zelf meermaals gestuurd én ontvangen, hoewel ik uiteraard (zoals elk goed student betaamt) volhoud dat ik nooit afwas heb laten slingeren - zo

ben ik natuurlijk niet. In de minimaatschappij die studentenhuizen zijn, blijken afwastaken het pijndossier te zijn. Niemand heeft ooit het gevoel dat het probleem te zijn, en iedereen beticht de ander ervan dat alles verkeerd te doen. *Political deadlock*. Ondanks dat samen eten, samen schoonmaken voor de Duwo-controle en samen een WBW delen over het algemeen vlekkeloos kan verlopen, blijkt de afwas de belichaming van de onvermijdelijke ongelijkheid in de studentikoze wereldorde - er blijkt een *global north* en een *global south* te bestaan op het gebied van dwalende potten en pannen: het is ieder voor zich. Helaas voor wereldvrede en de gemiddelde student heb ook ik de geen verklaring voor dit ongestructureerde probleem (ik ben immers ook maar een radertje in het geheel), maar wie weet biedt deze column inspiratie voor een mooi scriptieonderwerp voor een student aan de faculteit Governance & Global Affairs en/of Geesteswetenschappen. Bij voorbaat graag gedaan.